

Àliga

Vilafranca del Penedès

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: Casa de la Festa Major (Pl. Vall del Castell, s/n)

Coordenades:

Latitud: 41.34804
Longitud: 1.69682
UTM Est (X): 390978
UTM Nord (Y): 4578213

Classificació

Número de fitxa: 08305 - 281
Àmbit: Patrimoni moble
Tipologia: Objecte
Estil / època: Contemporani
Segle: XX
Any: 1926
Estat de conservació: Bo
Protecció: Física
Accés: Restringit
Ús actual: Lúdic
Titularitat: Pública
Titular: Ajuntament de Vilafranca del Penedès (C. de la Cort, 14).
Fitxes associades:
[Ball de l'Àliga](#)
[Festa Major de Sant Fèlix](#)
Autoria de la fitxa: Jordi Montlló Bolart
Data de registre de la fitxa: dt., 16/10/2007 - 02:00

Descripció

Pel Corpus del 1926 es va refundar el ball i es va estrenar una nova àliga de 22 pams de llargada que lluia les ales desplegadas. La nova bèstia havia estat construïda per l'agutzil de la vila, en Mestres, més conegut com el "Cigala". Però la bèstia era tan pesada i inestable, per culpa del desplegament de les ales, que es va optar per replegar-les i donar-li l'aspecte que té en l'actualitat.

Construïda amb cartró-pedra, amb un bastiment de fusta on s'encaixen les potes que la permeten exhibir en repòs, està pintada en tonalitats marronoses i llueix al pit l'escut de la vila. Al bec porta un colom dissecat que alguns anys havia estat una garsa o una òliba. Pesa uns 110 quilos. Justament aquest elevat pes va fer que durant uns anys, sobretot després de la Guerra Civil, no es trobessin balladors, havent-hi festes majors que l'àliga no va poder sortir.

Història

La primera referència escrita de l'àliga de Vilafranca es de l'any 1600, en un fragment del Llibre verd de Vilafranca que descriu els protocols de la festivitat del Corpus d'aquell any i que diu, textualment: "...la un va un any a mà dreta i l'altre a mà esquerra per concòrdia feta entre ells per los santíssims jurats com en lo any de mil y sis cents són anats com sempre dit esta: la àliga i los gegants van en mig dels cors dels capellans i religiosos...".

El 7 de juny del 1601, l'àliga participa en la processó celebrada amb motiu de la canonització de St. Ramon de Penyafort, a la qual a més assisteixen el drac, els diables i els gegants.

Pertanyia a la confraria de Sant Eloi, que agrupava els argenters, els armers, els clavetaires, els ferrers, els ganiveters, els llauners i els serrallers de Vilafranca, una de les confraries més poderoses pel nombre de censos i censals que rebia.

Per la seva importància simbòlica, l'àliga participava en lloc destacat a les processons, no només les del Corpus, sinó també aquelles extraordinàries, especialment, per la seva representació del poder reial, en les convocades per celebrar algun esdeveniment relacionat amb la reialesa. Així, el 30 de novembre del 1629 participà, juntament amb les cotonines, en una sortida per celebrar el naixement del fill de Felip IV de Castella, i uns quants anys més tard, concretament el 23 d'octubre del 1689, en la processó per festejar el casament del rei Carles I de Castella i de Catalunya-Aragó amb la princesa Maria Anna Palentina.

En el llibre de l'administració del patró de Vilafranca del Penedès, de 1778 a 1876, el ball de l'àliga surt per primera vegada esmentat l'any 1860. L'autor de la seva transcripció, Antoni Ribas, en relació a la descripció que de la festa major del 1771 va fer el baró de Maldà (Abecedari de la festa major. Vilafranca, 1997) on cita l'àliga com un dels balls que ha vist, esmenta: "Tot, doncs, fa suposar que sortia i la no constància al Llibre de l'administració obre alguns interrogants: o sortia a càrrec dels confreres de Sant Eloi o no sortia. Constatem ara que els administradors n'assumeixen el cost de fer-la sortir: un duro."

L'any següent encara figura en el detall de comptes i ja no torna a aparèixer detallada fins a l'any 1876, en què el ball costa a l'administració de la festa la quantitat de cinc duros. Ambdós anys són els que registren major presència de balls populars. Segons Francesc de P. Bové (El Penedès. Folklore dels balls, danses i comparses populars. El Vendrell, 1926) l'antiga àliga era una figura d'uns deu pams d'alçada, que portava sobre el cap una corona imperial de metall amb un colomí viu al mig. La feien evolucionar tres homes que anaven abillats amb camisa blanca, armilla de pany vermell, pantalons blancs amb vió vermell, camalls vermells amb picarols, espadenyes amb vetes vermelles i un mocador ben virolat al cap. Com descriu Bové: "Vestits en aquesta forma descrita, la feien ballar tres homes, posant qui la feia ballar son cap dins l'obertura, venint-li l'àliga sobre mig cos; els altres dos amb una porra cada u a la mà dreta, es col·locaven un per banda (...)"

Cap a l'any 1882 l'àliga deixà de sortir a la Festa Major perquè es trobava molt malmesa i morí de vella, penjada de la paret del taller del senyor Febrer, al carrer de Sant Antoni, uns sis anys després.

Bibliografia

BAYER, Xavier i altres (1997). Abecedari de la Festa Major de Vilafranca del Penedès. Edita Vilatana, C.B. Vilafranca del Penedès.

<http://lafura.cat/suplements/arxius/ARXIUS/aligues/DOSSI1.HTM>

